

Obligātā apdrošināšana būvniecībā – butaforija

<https://www.buvniekupadome.lv/viedokli/obligata-apdrosinasana-buvnieciba-butatorija/>

Būvniecības procesa neatņemams elements ir būvdarbu veicēja un citu būvniecības procesā iesaistīto būvspeciālistu (projektētāja, eksperta, būvuzrauga) obligātā civiltiesiskā apdrošināšana. Būvdarbu veicēja gadījumā obligāta ir gan būvdarbu veicēja civiltiesiskās (jeb tā saucamās vispārējās civiltiesiskās) atbildības apdrošināšana, gan profesionālās civiltiesiskās atbildības apdrošināšana.

Pārējiem būvniecības procesā iesaistītajiem būvspeciālistiem obligāta ir profesionālās civiltiesiskās atbildības apdrošināšana. Neiedziļinoties niansēs, kur beidzas vienas apdrošināšanas segums un sākas otras vai otrādi, šajā rakstā to apzīmēsim vienkārši par obligāto apdrošināšanu būvniecībā, jo tās nepieciešamību jeb obligātumu nosaka normatīvie akti.

Normatīvo aktu jeb valsts līmenī ir noregulētas pamatprasības, kas jāievēro, slēdzot apdrošināšanas līgumu par obligātās apdrošināšanas būvniecībā iegādi, tajā skaitā nosakot minimālos apdrošināšanas limitus un termiņus, un vēl atsevišķas prasības. Tādējādi, lasot attiecīgo normatīvo regulējumu, varētu domāt, ka jautājums ir sakārtots un trešajām personām (un arī pasūtītājam, un citiem būvniecības procesa dalībniekiem) ir nodrošināta aizsardzība, ko sniedz apdrošināšana. Un, ka, iestājoties gadījumam, tiks sasniegts obligātās apdrošināšanas būvniecībā cēlais mērķis – atvieglot trešo personu (vai attiecīgi pasūtītāja vai citu būvniecības procesa dalībnieku) prasījumu apmierināšanu dzīvības, veselības, mantas vai vides aizskāruma gadījumos.

Tomēr, iestājoties gadījumam, realitāte ir tāla no minētā mērķa. Gandrīz vai ikreiz (patiesībā, mūsu pieredzē – visos gadījumos), kad iestājas reāls gadījums un tiek iesniegts pieteikums apdrošinātājam, tiek saņemts atteikums izmaksāt atlīdzību. Un tad izrādās, ka būvdarbi objektā, kas atrodas Vecrīgā, nav apdrošināti, jo teritorija “Vecrīga” ir izņēmums. Polisē ietvertais vibrāciju risks neietver objektam blakus esošās mājas, lai gan objekts atrodas Rīgas vēsturiskajā centrā ar blīvu apbūvi un būvdarbu ietvaros paredzēti paļu dzīšanas darbi, un tādējādi viennozīmīgi šie būvdarbi ir saistīti ar vibrāciju rašanos un paaugstinātiem riskiem apkārtējām ēkām. Pārrauts elektrības kabelis un veselam pilsētas kvartālam pazūd elektrība vai, pārraujot kabeli, tiek pārtraukta elektrības padeve ražošanas uzņēmumam, bet polisē kā izņēmums noteikts nepareizi izvēlēta tehnika vai nepietiekami rūpīgi izvērtēta projekta tehniskā dokumentācija. Brīvstāvoša uguns mūra daļas uzkrīt blakus esošās ēkas (kaimiņa mājas) jumtam, bet polisē kaimiņu mājas norādītas kā izņēmums. Šo uzskaitījumu varētu turpināt vēl un vēl, bet kur tad ir problēma.

Problēma ir tajā, ka normatīvais regulējums, nosakot apdrošināšanas būvniecībā obligātumu, ir definējis tās ārējo ietvaru, bet polises saturu jeb segumu atstājot brīvā tirgus ziņā. Tādējādi jau gadiem normatīvais regulējums atļauj veidot un iegādāties obligātās apdrošināšanas būvniecībā polises, kuras formāli atbilst normatīvajā regulējumā izvirzītajām prasībām, bet patiesībā ir ne kas cits, kā vien butaforija, jo tās segums, raugoties no reālajiem riskiem, ir nulles vērtībā. Turklāt apdrošināšanas nozare Civillikumā ietverto zaudējumu jēgu un būtību ir modificējusi tiktāl, ka vienota to izpratne pat pašu apdrošinātāju vidū nepastāv. Tad nu sekas tam ir tādas, ka katram apdrošinātājam ir savi obligātās apdrošināšanas būvniecībā noteikumi, kas katras konkrētās polises gadījumā tiek pielāgoti objektam. Un to vai šīs “pielāgošanas” rezultāts būs tiešām reāla apdrošināšanas aizsardzība vai tikai butaforija, ir atkarīgs tikai un vienīgi no tā, vai šādas prasības attiecībā uz apdrošināšanu katra konkrētā objekta gadījumā ir izvirzījis pasūtītājs vai arī, iespējams, pats būvnieks (vai, protams, attiecīgi cits būvniecības procesa dalībnieks savas atbildības ietvaros), ja viņam rūp jautājums par savas civiltiesiskās atbildības reālu aizsardzību.

Savukārt, ja reāla apdrošināšanas aizsardzība izriet nevis no valstī noteiktās obligātās apdrošināšanas būvniecībā, bet gan tikai un vienīgi no iesaistīto būvniecības procesa dalībnieku vēlmes un intereses pasargāt sevi un citus pret iespējamiem negadījumiem, tas noved pie secinājuma, ka reāla vērtība jeb segums ir tikai tai apdrošināšanas būvniecībā daļai, kas ir atstāta būvniecības procesa dalībnieku ziņā jeb ir brīvprātīga. Tādējādi tie būvniecības jomas profesionāļi, kas ar atbildību izturas pret savu darbību, jau šobrīd, neatkarīgi no normatīvā regulējuma, iegādājas objektam un situācijai atbilstošas un pilnvērtīgas polises.

Apdrošināšana ir kā drošības spilvens, bet jēga, kā zināms, no tā ir tikai tādā gadījumā, ja tas darbojas. Ja normatīvie akti neierobežo apdrošināšanas līguma slēdzēju brīvību noteikt polišu saturu jeb segumu un, izlasot apdrošināšanas seguma izņēmumu sarakstu, pat profesionālim ar augstu radošumu ir grūti iedomāties, vai un kādā gadījumā tā vispār darbosies, tad viennozīmīgi secināms, ka valsts prasība pēc obligātās apdrošināšanas būvniecībā nav attaisnojama. Tāpat ir vērts paturēt prātā, ka apdrošināšana nedz maina, nedz atceļ vai pārceļ Civillikumā noteikto pienākumu atlīdzināt zaudējumus par kaitējumu, ko kāds no būvniecības procesa dalībniekiem ar savu darbību vai bezdarbību ir nodarījis citiem būvniecības procesa dalībniekiem vai trešajām personām.

Kāds tad priekšlikums? – Atcelt obligāto apdrošināšanu būvniecībā, jo pašreizējais normatīvais regulējums nevis kalpo mērķim, kam tas radīts, bet tikai uztur ilūziju par apdrošināšanas aizsardzību būvniecībā, turklāt veidojot bezjēdzīgu būvniecības nodevu. Tādējādi valstij ir pienākums atzīt savu sakāvi šajā jautājumā un atcelt obligāto apdrošināšanu būvniecībā, ļaujot tirgum sakārtot sevi pašam (kā tas, piemēram, ir Somijā), vai arī ieviešot obligātajai civiltiesiskajai transportlīdzekļu apdrošināšanai (OCTA) līdzvērtīgu apdrošināšanas režīmu. Pretējā gadījumā valsts vienkārši nodrošina bezrisku biznesu apdrošinātājiem.

Inga Oga

Esmu Sorainen Nekustamā īpašuma un būvniecības prakses grupas juriste. Esmu uzkrājusi plašu pieredzi nekustamo īpašumu jomā, strādājot zemesgrāmatā, notariātā, Augstākās tiesas Civillietu tiesu palātā un Tieslietu ministrijā. Pēdējos pāris gados gūta pieredze, strādājot pie viena no Latvijas lielākajiem publiskajiem pasūtītājiem, sniedzot juridisko atbalstu lielos valsts nozīmes attīstības (būvniecības) projektos, gūstot nozīmīgu pieredzi ar būvniecību, publiskajiem iepirkumiem un būvniecības apdrošināšanu saistītos jautājumos.

Lelde Laviņa

Kā partnere vadu mūsu Nekustamā īpašuma un būvniecības prakses grupu Latvijā. Jau kopš 1997. gada ieguldu savu enerģiju tiesiskās kultūras veidošanā, kuras pamatā ir uzticamas klientu attiecības. Man padodas atrast nestandarta risinājumus sarežģītās klientu situācijās, kas nereti prasa apvienot vairāku juridisko un pat inženiertehnisko jomu pārziņāšanu un padziļinātu izpratni par klienta biznesa sektoru. Esmu piedalījies daudzos kompleksos nekustamā īpašuma attīstības projektos, tostarp atbilstoši Starptautiskās inženierkonsultantu federācijas (FIDIC) publicētajiem noteikumiem, pārdošanas un atpakaļnomas darījumos, liela mēroga iegādēs.

Publicēts: 07.06.2019

Lelde Laviņa **Zvērināta advokāte**